

Євген Луняк
Ніжин (Україна)

МИХАЙЛО ГРУШЕВСЬКИЙ І ФРАНЦІЯ

На ниві грушевськознавства насьогодні створено тисячі публікацій, так що досягнути цей матеріал повністю не уявляється можливим. Втім, це лише раз виступає підкресленням усієї важливості історіографічних досліджень, присвячених постаті «батька української історії». Серед них низка праць присвячена проблемі «Грушевський – Франція», що включає в себе не лише вивчення «французьких» епізодів з життя вченого, але й також рецепцію його особи французькою історіографією.

Незважаючи на те, що у самій Франції Грушевський був лише двічі (1903 р. та 1919–1920 рр.), історик був дуже тісно пов'язаний з французькою культурою та наукою. Досконало володіючи французькою мовою, він з дитинства захоплювався французькою літературою, яку читав в оригіналі. Вчений постійно цікавився новітніми тенденціями у французькій історіографії та суспільствознавстві. Пізніше історик встановив дружні взаємини з відомими науковцями: Ш. Сеньобосом, А. Ліронделем, П. Буайе, А. Мазоном, А. Мейе.

Під час свого першого візиту до Франції у 1903 р., історик наполягав на введенні до програми Школи східних мов у Парижі курсів української мови та літератури. Цей демарш залишився тоді безрезультатним, оскільки Париж, пов'язаний на той момент політичним, військовим та економічним альянсом з російським царизмом, ігнорував українське питання, щоб не дратувати імперію Романових. Під час Першої світової війни, коли українське питання набуло надзвичайного значення, французькі урядовці намагалися не привертати уваги громадськості до минулого та сьогоденні України, по можливості уникаючи й самого терміну

«Україна». Обмеження щодо України були зняті лише після 1917-го року. Саме тоді на французьку спільноту линув шквал повідомлень про бурхливий вир революційних подій в Україні, про яку раніше майже не згадували у Франції. Це пояснює, чому французи зустріли утворення Центральної Ради на чолі з Грушевським та проголошення самостійності УНР неприхильно, а часто й вороже, розглядаючи український рух, здебільшого, як антиросійський та інспірований австро-німецькими стратегами.

Після втрати політичного впливу та початку хаосу в Україні, на початку 1919 р. Грушевський виїхав на еміграцію. Перебуваючи в Парижі, Грушевський активно співпрацював з часописом «L'Europe Orientale», редактором якого був Ф. Савченко. Тут було опубліковано шість його статей, написаних французькою мовою: «Encore un pays libéré» («Ще одна визволена країна» – № 1, «L'Héritage maudit» («Проклятий спадок») – № 4, «Le Congrès des Peuples allogènes de Russie» («З'їзд іноземних народів Росії») – № 5, «A propos du centenaire du nouveau théâtre ukrainien» («До слова про сторіччя нового українського театру») – № 6, «Qui pacifiera l'Europe Orientale?» («Хто заспокоїть Східну Європу?») – № 7, «Le Centenaire d'un grand ukrainien». Разом з представниками української еміграції Грушевський намагався привернути увагу французької громадськості до проблем України.

У контексті вказаної теми варто також зазначити, що у Франції також створено низку праць, присвячених історичу, що, безумовно, потребує пильного та детального аналізу. Свого часу огляд біографічних розвідок у Франції про видатного науковця робився в працях І. Борщика, А. Мазона, А. Жуковського, Л. Винара, В. Тельвака. Проте вони не робили спроби здійснити детальний аналіз еволюції біографічних досліджень про Грушевського у французькій історіографії, широко представлених працями як українських діаспорних, так власне й французьких істориків.

Список основних джерел та літератури:

1. Борщак І. М. Грушевський у Парижі 1903 р. / І. Борщак // Соборна Україна. – Париж, 1947. – № 2.
2. Франко-Український культурний зв'язок (Розмова з проф. Андре Мазоном) // Українські вісти. – Париж, 1927. – № 27.
3. Шаповал Ю. Михайло Грушевський / Ю. Шаповал, І. Верба – К.: Видавничий Дім «Альтернативи», 2005.
4. Joukovsky A. Mykhailo Hrouchevskyi. Sa vie et son oeuvre / A. Joukovsky. – Paris: Du Dauphin, 1997.